

JAN TĘGOWSKI

Instytut Historii i Nauk Politycznych
Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: jan.tegowski@poczta.onet.pl

O ELICIE URZĘDNICZEJ PODLASIA UWAG KILKA

Wydane w 1994 r. dzieło zbiorowe *Urzędnicy podlascy XIV–XVIII wieku*¹, jak do tej pory, nie doczekało się recenzji, bądź gruntownych dopełnień i sprostowań, które dałyby korzystającym z tego pożytecznego kompendium wiedzy w miarę rzetelną pomoc. W kontekście wydanych kilka lat później spisów urzędników województw smoleńskiego, wileńskiego, czy trockiego² kwestionariusz informacji o osobach urzędników podlaskich jest stosunkowo uboższy. Ograniczono się do urzędników ziemskich, natomiast nie uwzględniono w tym spisie takich urzędników, jak sędzia grodzki, pisarz grodzki, podwojewodzi, podstarości, pisarz grodzki, czy podpisek (vicenotarius). Trudno się temu dziwić, gdyż autorzy opracowania w zasadzie działali niejako po omacku, gdyż wzorzec wielkopolski, czy małopolski, spisu urzędników również nie zaliczył ich do lokalnej elity urzędniczej. Wydaje się zatem, że model wypracowany przez zespół kierowany przez Prof. Andrzeja Ruchubę znacząco poszerza naszą wiedzę o elitach lokalnych, o ich powiązaniach, chociażby poprzez informację o zawartych małżeństwach i zachodzącym przez nie powinowactwie z innymi

¹ *Urzędnicy podlascy XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994.

² *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. I, *Województwo wileńskie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2004; t. II, *Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2009; t. IV, *Ziemia smoleńska i województwo smoleńskie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2003.

członkami elity lokalnej, bądź zewnętrznej. Te informacje ułatwiają śledzenie strategii małżeńskich, karier pojedynczych osób, bądź rodowej ciągłości obsady na urzędach. Taki spis urzędników nie może ograniczać się do samego wyliczenia osób będących w określonych okresach na stanowiskach urzędniczych. Trzeba niekiedy zwrócić uwagę na takie szczegóły, jak pochodzenie geograficzne, co pozwalałoby śledzić mobilność szlachty, a także obserwować aklimatyzację w nowym środowisku.

Gdy chodzi o uzupełnienia i poprawki do spisu urzędników podlaskich do połowy XVI w., uczynił to Tomasz Jaszczółt w niepublikowanej dotąd rozprawie doktorskiej³, napisanej i obronionej pod moim kierunkiem – jest tych uzupełnień sporo. Moje uwagi i poprawki nie będą jednak nawiązywać do tych zawartych w pracy T. Jaszczółta, lecz oparte będą w przeważającej mierze na materiale zawartym w nowo odkrytych w Archiwum we Lwowie Kopicjanach⁴. Są to materiały (wypisy) z akt ziemskich i grodzkich mazowieckich i podlaskich w 38 poszytach, które we Lwowie znalazły się po II wojnie światowej. Jest to znakomite źródło pozwalające na uzupełnienie informacji o społeczności szlacheckiej Podlasia i sąsiednich ziem w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych. Niniejsze rozważania nie pretendują do całkowitego wyczerpania tematu, a jedynie mają na celu zwrócić uwagę na możliwości tkwiące jeszcze w materiale źródłowym.

Moje uzupełnienia spisu urzędników podlaskich rozpoczną od nieuwzględnionego dotąd Mikity, starosty bielskiego i goniądzkiego, pełniącego swój urząd z ramienia wielkiego księcia Witolda, który 1 stycznia 1407 r. wysłał list, napisany po łacinie, do bliżej nieznanego urzędnika krzyżackiego⁵. Imię Mikita wskazuje na jego ruskie pochodzenie, co nie koliduje z faktem użycia w korespondencji języka łacińskiego. Z pewnością na stałe związał się z Podlasiem, gdyż pozostawił po sobie ślad w postaci nazwy wsi leżącej w gminie Jaświły w powiecie monieckim. Już w styczniu 1416 r. pełnił funkcję starosty drohickiego⁶.

Nie podważając słuszności zaliczenia Wita z Dołubowa do grona urzędników ziemskich jako sędziego bielskiego (nr 206) sprawującego swą funkcję jeszcze w XV w., muszę wspomnieć o tym, że w dniu 25 czerwca 1669 r. oblatowano do akt brańskich dokument fundacyjny kościoła w Dołubowie wystawiony w 1536 r. przez Dorotę, dziedziczkę Dołubowa, Wydźgowa i Chrościanki, wdowę

³ T. Jaszczółt, *Szlachta ziemi drohickiej w XV i początkach XVI w. Zagadnienia społeczne, gospodarcze i genealogiczne*, Białystok 2009, s. 415-428.

⁴ Державний архів Львівської області, Львів, фонд 812, opis 1, nr 1-38. (cyt. dalej: Lwów, 812 – 1).

⁵ Geheim Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin Dahlem, Ordensbriefsarchiv.

⁶ *Urządnicy podlascy*, nr 623, s. 90.

po Wicie sędzim brańskim⁷. Jeżeli ta informacja jest wiarygodna, to Wit nie był sędzią ziemskim bielskim, lecz grodzkim brańskim. Rok 1536 jest zbyt późny dla fundacji, gdyż Dorota, siostra Steczka, według ustaleń T. Jaszczolta zmarła między 1479 a 1485 r. jako wdowa⁸. Według tego historyka fundacja kościoła w Dołubowie była wspólnym dziełem Wita i Doroty i miała miejsce w 1465 r., a zatem samodzielna akcja doposażająca kościół w Dołubowie mogła nastąpić po śmierci Wita, czyli najpewniej w latach siedemdziesiątych XV w. Rok 1536 jest datą oblatowania tego dokumentu do ksiąg ziemskich.

Pozostając przy urzędnikach bielskich, chciałbym nadmienić, że chorążym tej ziemi w latach 1579–1587, Adam Owsiany, był żonaty z Anną z Jeżewic, dziedziczką w Olędach, siostrą sędziego ziemskiego warszawskiego oraz Stanisława i Macieja, synów nieżyjącego już Mikołaja Jeżewskiego chorążego liwskiego. Anna Jeżewska po śmierci swego pierwszego męża wyszła za mąż po raz wtóry za Macieja Boguszkowskiego, pisarza grodzkiego brańskiego, a z tego pierwszego jej małżeństwa pozostały cztery córki: Barbara, żona Stanisława Tarusy już w 1604 r. (w latach 1618–1620 pełniącego urząd wojskiego bielskiego), Jadwiga, wydana za mąż za Adama Kotuńskiego, Katarzyna, będąca w 1606 r. żoną Samuela Wyszowskiego i Dorota, wówczas jeszcze panna⁹.

Odnosnie do długości sprawowania urzędu chorążego bielskiego przez Jana Jałbrzyka Wyszynskiego (nr 6), dziedzica na Wyszonkach Podleskich, to spotykamy go jeszcze w 1610 r. w aktach grodzkich brańskich¹⁰. W spisie urzędników odnotowano ostatnie jego wystąpienie 24 czerwca 1606 r.¹¹ Nie koliduje to z datą pojawienia się jego następcy Baltazara Wyszowskiego (25 maja 1613 r.).

Dość skomplikowana jest sprawa pisarzy ziemskich bielskich w I połowie XVI w. Otóż dowiadujemy się z nominacji na ten urząd Wacława z Mejszagoły (nr 75) datowanej 20 grudnia 1529 r., że jego poprzednik Stanisław Wierzbowski (nr 76) został zdymisjonowany z powodu tego, iż był „alienigena” – nie miał osiadłości w Wielkim Księstwie Litewskim¹². Gdy natomiast przywrócono na ten urząd Stanisława Wierzbowskiego w dniu 6 kwietnia 1530 r., zaznaczono, iż pochodził on z Mazowsza, a z pisarstwa ziemskiego bielskiego na jego rzecz zrzekł się

⁷ Lwów, 812 – 1 – 6, k. 8.

⁸ T. Jaszczolt, *Osadnicwo Podlasia nadbużańskiego w XV i na początku XVI wieku*, [w:] *Podlasie nadbużańskie. 500-lecie województwa podlaskiego*, Ciechanowiec 2013, s. 163-164.

⁹ Lwów, 812 – 1 – 19, k. 90v; 108v (tu przypisane wszystkie jako córki z drugiego małżeństwa swej matki).

¹⁰ Lwów, 812 – 1 – 9, k. 39v.

¹¹ *Urzędnicy podlascy*, nr 6, s. 37.

¹² Lietuvos Metrika (1522–1530), kniga sudnych dieł 4 (224), Vilnius 1997, nr 466, s. 376.

w formie dokumentu pleban topczewski Maciej¹³. Ponadto Wierzbowski stwierdził, że ten urząd dzierżył od dwudziestu lat. Mamy potwierdzenie, że Maciej jako pleban w Topczewie występuje w źródłach od 1508 r.¹⁴, zatem możemy domniemywać, że sprawowanie pisarstwa ziemskiego bielskiego przez Macieja miało miejsce w pierwszym dziesięcioleciu XVI w. Poczet pisarzy ziemskich bielskich XVI w. otwiera zatem Maciej, który około 1510 r. scedował ten urząd na Stanisława Wierzbowskiego. Ten został odwołany w grudniu 1529 r. i na jego miejsce powołano Waclawa z Mejszagoły – sprawował tę funkcję od 20 grudnia 1529 do 6 kwietnia 1530 r.

Nieporozumieniem jest wprowadzenie do obiegu, za Adamem Bonieckim, nazwiska Grek w przypadku Mikołaja, sędziego mielnickiego z lat 1601–1620 (nr 994), który wcześniej (948) piastował urząd podsędka tej ziemi. Otóż w zapisce z 1618 r. jest on wyraźnie nazwany Grotem¹⁵, który z pewnością pochodził z rodu Rawiczów na Podlasiu i należał do grona potomków wojskiego drohickiego (z II poł. XV w.) Grota z Tokar, którzy imię swego przodka przyjęli za nazwisko. Podobieństwo nazwisk Grot i Grek sprawiło zapewne, że zasłużony heraldyk z przełomu XIX i XX w. mylnie odczytał informację źródłową.

W spisie urzędników podlaskich nie uwzględniono na funkcji cześnika bielskiego Jana Dziekońskiego, który wystąpił w źródle z 21 sierpnia 1765 r.¹⁶ Czy był on mianowanym przez króla urzędnikiem ziemskim, czy tylko elektem szlachty miejscowej, który nie doczekał się nominacji królewskiej – trudno rozstrzygnąć.

Stanisław Jan Karwowski, pełniący urząd łowczego bielskiego (nr 53) w latach 1694–1699, poślubił Zofię, córkę stolnika lidzkiego Władysława Niewiarowskiego, z którą miał córkę Teresę wydaną później za mąż za Stanisława Gąssowskiego skarbnika bielskiego (nr 244). Zofia Niewiarowska po śmierci Stanisława Karwowskiego jeszcze raz wyszła za mąż za Stanisława Burzyńskiego wojskiego podlaskiego w latach 1709–1710, z którym miała syna Stefana. Po jej śmierci, Stefanem Burzyńskim jako nieletnim opiekował się jego dziad macierzysty Władysław Niewiarowski¹⁷.

Pierwszym miecznikiem bielskim był Jan Olbracht Krakow (nr 66), który w wykazie urzędników podlaskich odnotowany jest po raz pierwszy w 1647 r.,

¹³ Tamże, nr 487, s. 389 – 390.

¹⁴ V. Ališauskas, T. Jaszczolt, L. Jovaiša, M. Paknyns, *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.*, Vilnius 2009, nr 1703, s. 296.

¹⁵ Lwów, 812 – 1 – 20, k. 7.

¹⁶ Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, rękopisy F 4 A31, nr 2468.

¹⁷ Lwów, 812 – 1 – 26, k. 8 v, 40 v, 68 – 68 v.

jednak mamy istotne doprecyzowanie początku jego urzędowania, gdyż zachował się akt jego nominacji datowany 24 marca 1645 r.¹⁸ Był on prawdopodobnie potomkiem Reinholda Krakowa, posiadacza Turośni odnotowanego w 1611 r.¹⁹

Myszę też, że dość istotną informacją jest data nominacji królewskiej na urząd łowczego bielskiego dla Zygmunta Wyszkwowskiego (nr 48) a mianowicie 15 sierpnia 1642 r., co uściśla datę objęcia przezeń tej funkcji o prawie 2 lata²⁰.

Nie bez znaczenia są też wiadomości o małżeństwach urzędników podlaskich, jak np. Jan Szorc, łowczy bielski (nr 50) był żonaty z Potencjaną Hryniewicką (zapewne bliską krewną – może córką – Pawła Karola Hryniewickiego, skarbnika bielskiego)²¹. Stanisław Jan Mokrzecki, miecznik bielski (nr 67), który był żonaty z Konstancją Wilczewską, primo voto żoną podstolego podlaskiego Stanisława Lewickiego (nr 1286)²². Ważna jest też informacja, że miecznik bielski Kazimierz Kurzeniecki (nr 68) miał za żonę Teresę Zbierzchowską²³, czy to, że Krzysztof Brzozowski, pisarz bielski (nr 85), miał za żonę Krystynę, córkę Jerzego Kurzenieckiego, starościca pińskiego²⁴. Jego imiennik podkomorzy bielski w latach 1580–1616, poślubił obywatelkę powiatu płockiego Katarzynę, córkę Łazarza Wesela, a wdowę po Feliksie Romockim²⁵. O żonie pisarza bielskiego z lat 1586–1595, Piotra Pietkowskiego (nr 83) dowiadujemy się z notatki sądowej jego synów Baltazara, Tomasza i Stanisława z 1616 r., że była nią Katarzyna de Drohecz²⁶. Andrzej Jałbrzyk Wyszyński, wojski drohic-ki (nr 710), a następnie sędzia bielski (nr 218) umierając pozostawił wdowę, która wystąpiła w źródłach w 1600 r. jako *Barbara de Fristak relicta consors olim G. Andreae Jałbrzyk Wyszeński iudicis terrestris Bielscensis*²⁷. Wojski podlaski Jan Tobiasz Brzozowski (nr 1415) poślubił Mariannę Łyczkównę, córkę cześnika podlaskiego Mikołaja Łyczko (nr 1152), która była siostrą Józefa Jana Łyczko – cześnika podlaskiego (nr 1154)²⁸.

¹⁸ Lwów, 812 – 1 – 19, k. 81v – 82.

¹⁹ Lwów, 812 – 1 – 3, k.20v.

²⁰ Lwów, 812 – 1 – 19, k. 63 – 63v.

²¹ Lwów, 812 – 1 – 26, k. 42 – 43.

²² Lwów, 812 – 1 – 6, k. 11v.

²³ Lwów, 812 – 1 – 26, k. 43 v.

²⁴ Lwów, 812 – 1 – 3, k. 43.

²⁵ Lwów, 812 – 1 – 9, k. 25 v.

²⁶ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 16.

²⁷ Lwów, 812 – 1 – 16, k. 8 v.

²⁸ Lwów, 812 – 1 – 2, k. 75 – 76 i 80.

W opublikowanej kilkanaście lat temu 9 księdze zapisów Metryki Litewskiej wymieniony został pod datą 25 maja 1514 r. jako podsędek ziemski bielski Maciej Malinowski²⁹. Jego poprzednik na urzędzie Stanisław Malinowski (nr 142) po raz ostatni został poświadczony jako podsędek bielski 8 stycznia 1507 r.

Podsędek bielski Kazimierz Kanigowski (nr 157) otrzymał nominację na swój urząd 5 sierpnia 1679 r.³⁰ W spisie urzędników podano jego wybór, który nastąpił 3 lipca tegoż roku. Jego żoną była Eufrozyna Marianna Piekarska³¹. Kanigowscy przybyli na Podlasie z województwa płockiego. Jego krewnym zapewne był chorąży ciechanowski Krzysztof Kanigowski, który wystąpił pod rokiem 1623³².

Aleksandra Wyszковского na urząd podstolego bielskiego (nr 167) król Władysław IV mianował dnia 17 kwietnia 1643 r.³³, co koryguje i uściśla datę początku jego urzędowania o jeden rok.

Podobna korekta dotyczy podstolego bielskiego Adama Skińskiego (nr 181), który otrzymał nominację na swój urząd od króla Jana III Sobieskiego dnia 11 kwietnia 1679 r.³⁴

Sędzia bielski w latach 1595–1614, Melchior Kostro (nr 219), był żonaty z Barbarą Mieńską, z którą miał córkę Ewę primo voto Stanisławową Szybikową Woyno, secundo voto Walentową Węgrzynowską. Jako zmarły jest potwierdzony w końcu 1614 r.³⁵ Jego śmierć nastąpiła zatem na dłuższy czas przed nominacją królewską na ten urząd Adama Mieńskiego, która nosi datę 28 października 1615 r.³⁶ Barbara była atrakcyjną partią dla sędziego Melchiora Kostro, gdyż jej krewni piastowali lokalne urzędy w ziemi bielskiej – prawdopodobnie jej bratem był podsędek bielski Adam Mieński, który po śmierci Melchiora Kostro awansował na urząd sędziego bielskiego. Melchior Kostro z pewnością był kilkakrotnie żonaty – jego syn Cyriak z pewnością pochodził z wcześniejszego małżeństwa.

Pierwsze pojawienie się Jana Ancuty jako skarbnika ziemi bielskiej (nr 242), odnotowano w 1705 r., zatem o 9 lat cofamy jego pierwsze wystąpienie³⁷.

²⁹ Lietuvos Metrika (1511 – 1518), kn. 9 (9), Vilnius 2002, nr 514, s. 288.

³⁰ Lwów, 812 – 1 – 15, k. 10 v.

³¹ Lwów, 812 – 1 – 6, k. 12.

³² Lwów, 812 – 1 – 37, k. 4 v.

³³ Lwów, 812 – 1 – 16, k. 62 v – 73.

³⁴ Lwów, 812 – 1 – 15, k. 8.

³⁵ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 3 v.

³⁶ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 10v – 11.

³⁷ Lwów, 812 - 1 – 27, k. 19.

Pierwszy stolnik bielski (nr 269), Olbracht Kurzeniecki, poślubił Barbarę Szczawińską, córkę Pawła wojewody podlaskiego (nr 1394)³⁸.

Samuela Lewickiego, syna podkomorzego bielskiego Stanisława, na urzędzie stolnika bielskiego (nr 272) spotykamy już w 1680 r., zaś jego małżonką była Joanna Cecylia Zwierzówna, córka cześnika brzeskiego³⁹.

Mikołaj Arciechowski jako wojski bielski w spisie urzędników podlaskich odnotowany jest po raz ostatni pod rokiem 1558, natomiast w źródle często tu przytaczanym poświadczony jest w 1565 r., gdy wyposażał swą córkę Mariannę, która około 1561 r. została żoną Stanisława Kossobudzkiego, syna kasztelana liwskiego Pawła⁴⁰.

Król Zygmunt III Waza, doceniając zasługi Jana Kuleszy nadał mu wakujący po śmierci Walentego Mościckiego urząd wojskiego bielskiego 2 października 1615 r. (nr 293), co zostało wpisane do akt grodzkich brańskich w Wielkim Poście 1616 r. – w spisie urzędników podlaskich znany był na tym urzędzie od 1617 r.⁴¹

Gdy chodzi o pierwsze wystąpienie w źródłach Sebastiana Suchodolskiego (356) z urzędem chorążego drohickiego, to mamy o tym wiadomość już we wrześniu 1620 r.⁴²

Chorąży mielnicki Stanisław Niemira (nr 758) zmarł nie w 1700, a najpóźniej w 1697 r., kiedy to jego synowie Aleksander, Antoni i Kazimierz wspominają o nim jako zmarłym⁴³.

Bartłomiej Wojewódzki, jako pierwszy znany pisarz ziemski mielnicki (nr 860) znany był autorom opracowania jedynie ze wzmianki o nim jako zmarłym z aktu nominacji jego następcy Wojciecha Korzeniowskiego z dnia 17 maja 1534 r. Tymczasem wystąpił on w opublikowanym przez Wileńską Komisję Archeograficzną dokumencie z 27 maja 1533 r.⁴⁴

Żoną wojskiego mielnickiego Oktawiana Irzykowicza (1089) była siostra pisarza ziemskiego bielskiego Piotra Pietkowskiego, Anna Pietkowska, o czym

³⁸ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 26 v.

³⁹ Lwów, 812 – 1 – 6, k. 11; 812 – 1 – 15, k.12 v.

⁴⁰ Lwów, 812 – 1 – 34, k. 4 v – 5.

⁴¹ Lwów, 812 – 1 – 11, k. 25.

⁴² Lwów, 812 – 1 - 20, k. 11.

⁴³ Lwów, 812 – 1 – 26, k. 21v.

⁴⁴ Akty Izdavaemye Vilenskuju Kommissieju Dlja Razbora Drevnich Aktov, t. XXXIII, Vilna 1908, nr 28, s. 32.

mamy wiadomość w notatkach z 1615 i 1616 r.⁴⁵ Występują tam Piotr, Jakub i Stanisław, synowie nieżyjącego już Oktawiana Irzykowicza.

Podczaszy podlaski Mikołaj Włoszek (nr 1255) był żonaty ze szlachcianką z powiatu wołkowyskiego Anną, córką marszałka wołkowyskiego Andrzeja Jundziłła, która po śmierci pierwszego męża po raz wtóry wyszła za mąż za Walentego Sławogórskiego⁴⁶.

Mamy możność uściślić też moment objęcia przez Macieja Lewickiego funkcji cześnika podlaskiego (nr 1145). Nominacja królewska pochodzi z 21 marca 1600 r. i nastąpiła wskutek zawakowania urzędu po śmierci Wojciecha Tarusy⁴⁷.

Jeśli chodzi o datę nominacji Stanisława Lewickiego na urząd podczaszego podlaskiego (nr 1260), to nosi ona datę nie 9 stycznia, a 9 lutego 1631 r., a wpisana została do akt brańskich w poniedziałek po niedzieli Oculi, czyli 24 marca 1631 r.⁴⁸ Jego żoną była Zofia z Karniewa Młodzianowska, z którego to małżeństwa pochodziła córka Marianna, wydana za mąż za podczaszego podlaskiego Jana Hieronima Brzozowskiego (nr 1263).

Możemy też dodać, iż podstoli podlaski Marcjan Wiszowaty (nr 1281) był żonaty z Dorotą, córką Stanisława Wyszowskiego. Siostra Doroty, Anna, w październiku 1619 r. wystąpiła jako wdowa po chorążym bielskim Sebastianie Brzozowskim⁴⁹. Kłopot w tym, że trudno coś bliższego powiedzieć o urzędowaniu Sebastiana Brzozowskiego jako chorążego bielskiego. Mamy wprawdzie lukę na tym urzędzie, bowiem gdy w marcu 1617 r. zmarł Hieronim Brzozowski (nr 8), następny chorąży bielski, Jan Kulesza (nr 9), został nominowany dopiero 3 września 1618 r. Prawdopodobnie Sebastian Brzozowski mógł pełnić urząd chorążego od marca 1617 do połowy roku następnego.

Na naszą uwagę zasługuje też możliwość uściślenia daty ostatniego wystąpienia w źródłach wojewody podlaskiego Iwana (Jana) Semenowicza Sapiehy, a mianowicie jego testament został spisany w Mordach w dniu 13 maja 1517 r.⁵⁰ Śmierć jego nastąpiła z pewnością wkrótce po tej dacie, bowiem już 21 maja 1517 r. oblatowano ten testament w aktach konsystorza janowskiego diecezji łuckiej. Nie uczyniono by tego gdyby wojewoda podlaski jeszcze żył. W opraco-

⁴⁵ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 8v i 11v.

⁴⁶ Lwów, 812 – 1 – 18, k. 13 v.

⁴⁷ Lwów, 812 – 1 – 16, k. 19 v – 20.

⁴⁸ Lwów, 812 – 1 -

⁴⁹ Lwów, 812 – 1 – 3, k. 41 – 41 v.

⁵⁰ T. Jaszczolt, *Testament Jana Sapiehy wojewody podlaskiego*, [w:] *Rezydencja Sapiehów w Dubnie*, red. H. Karwowska, A. Andrzejewski, t. 2, Białystok 2007, s. 99-102.

waniu urzędników podlaskich, opierającym się na biogramie Sapiehy w *Polskim Słowniku Biograficznym* datę śmierci Iwana Sapiehy ustalono w przybliżeniu, że nastąpiła przed 4 grudnia 1517 r.

Informację o mariażu Jana Tobiasza Brzozowskiego, wojskiego podlaskiego (nr 1415) z Marianną Łyczkówną znajdujemy także w lwowskich Kapicjanach⁵¹. Marianna była córką cześnika podlaskiego Mikołaja (nr 1152). Mamy zatem do czynienia z małżeństwem osób równych parantelą, a zapewne też i majątkiem.

Na ostatek chciałbym zwrócić uwagę na nie do końca dokładne określenie przynależności herbowej w niektórych herbarzach, za którymi Autorzy spisu urzędników podlaskich powielili błędne informacje. Pierwsze uściślenie dotyczy wojskiego bielskiego Walentego Mościckiego (291), któremu przypisano herb Ślepowron. Tymczasem, jak wynika to z nagrobka tegoż dostojnika, zachowanego w kościele parafialnym w Jabłonce Kościelnej, pieczętował się herbem Kościeszka⁵². Kolejne sprostowanie heraldyczne oparte jest na wywodzie szlachectwa, który zamieszczam jako dodatek źródłowy do niniejszej publikacji. Dotyczy ono identyfikacji herbowej rodziny szlacheckiej Kostro, której przedstawiciele Autorzy spisu urzędników określali herbem Rawicz⁵³. Wprawdzie nie mamy *expressis verbis* napisane, że rodzina szlachecka o nazwisku Kostro piastująca urzędy ziemskie na Podlasiu w całości pieczętowała się herbem Pierzchała, z którego wywodził się obywatel województwa trockiego Jerzy Kostro, jednak wystąpienie wśród testatorów wyvodu szlachectwa Jerzego Janowica Noskowicza Kostro zarówno podsędka bielskiego Wojciecha Kostro, jak też Cyriaka Kostro, syna sędziego bielskiego Melchiora, który w czasie późniejszym piastował urząd cześnika podlaskiego (nr 1150), a następnie sędziego bielskiego (nr 222), mocno ten pogląd wspiera. W wywodzie tym znajdziemy osoby pełniące pomniejszych funkcje i urzędy, jak np. burgrabia drohicki Paweł Dzierżek, czy podpisek bielski Piotr Kostro, jak również burgrabia drohicki Adam Drągowski, który zapewne był w jakiś sposób spokrewniony z Jakubem Drągowskim herbu Jastrzębiec, pełniącym urząd podwojewódzkiego bielskiego, a następnie miecznika tej ziemi w 1790 r. (nr 74). Gdy chodzi o wartość przekazu, to probierzem dlań jest fakt, że krewni po kądzieli Jerzego Kostro, Klepaccy mieszkający w parafii Ostrożany pieczętowali się herbem Awdaniec⁵⁴.

⁵¹ Lwów, 812 – 1 – 2, k. 75 – 76 i 79.

⁵² Za informację o tym pomniku dziękuję Panu dr. T. Jaszczółtowi.

⁵³ *Urzednicy podlascy XIV–XVIII w.*, s. 173.

⁵⁴ T. Jaszczółt, *Osadnictwo Podlasia nadbużańskiego*, s. 122–123.

Pragnę też zwrócić uwagę na błędną numerację urzędników w wykazie na końcu opracowania, a mianowicie pisarz bielski Jerzy Brzoska (nr 82) w indeksie ma numer 83, zaś Krzysztof Brzozowski, również pisarz bielski (nr 85) odnotowany został w alfabetycznym spisie osób pod numerem 86.

Publikowane poniżej teksty wywodu szlachectwa Jerzego Kostro uświadamiają nam jak kruchy był żywot ludzki w tamtych czasach, bowiem w ciągu dwóch lat od pierwszego wywodu do drugiego ubyło dwóch z grona świadków w owej sprawie (Grzegorz, syn Piotra Kostro i Zygmunt Klepacki).

Aneks źródłowy: Wywód szlachectwa Jerzego, syna szlachetnego Jana Kostro Noskowicza z Kostrów Litwy

I. Lwów, Archiwum Państwowe Ukrainy, Kopicjana Fond 812, opis 1, nr 18, k. 27: 1618 A. *In castro regiae Branscensis feria 6 in festo Exaltationis Sanctae Crucis [14 IX] Literarum eductionis nobilitatis oblata pro parte Noskowicz.*

Drohiczyn, poniedziałek po święcie Narodzenia NMP [10 IX] 1618 r.

k. 27v. Noskowicz Kostro. Szlachetny Jerzy syn niegdy szl. Jana Kostra Noskowicz z Kostrow Litwy, a teraz na Dziegieliskach⁵⁵ w województwie trockim WXL ojczystej majątności dziedzic, otrzymawszy od wszystkiego rycerstwa zgromadzenia sejmików tego publicam audientiam, opowiadał się nie bez żalu wielkiego, który wszystkich jego powinnych obchodził, iż onemu starożytnemu szlachcicowi tutecznemu i z przodków swych z których za wolnem obraniem braterskim i potwierdzeniem zwierzchnością królów polskich, panów swych miłościwych niektórzy na urządach ziemskich znacznie i godnie służyli, porządnie zrodzonemu. Za złym i omylnym mniemaniem, a quodam ipsius adversario sc. Imputatum et obiectum est. Etc.etc. coram nobis dignitariis officialibus et toto equestri ordine statuit consangvineos suos, ex quorum genealogia ex avis et proavis est legitima iuxta ritum Sacrae Matris Romanae ecclesiae ex prosapia et stirpe nobilitariortum suum ducit. Quorum testimonia et depositiones [28] exaudivi petiit, cui est permissum. In primis itaque ex paterna genealogia statuit nobiles Stanislaum olim Gabrielis, Paulum olim Michaelis, Gregorium olim Petri, Stanislaum, Leonardum, Josephum olim Mathaei Kostrow, fratres patruales germanos, szlachciców i obywatelów tutecznego województwa Podlaskiego, ziemie Bielskiej, a powiatu Brańskiego, ex armis Pierzchała, którzy jawnie, dobrowolnie, wyraźliwie wyznali, iż pomieniony szlachetny Jerzy, [syn]przeszłego Jana Kostra Noskowicz, jest ich brat stryjeczny

⁵⁵ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, t. I, s. 241 – miejscowość ta znajdowała się jako zaścianek w okręgu wiejskim Bitowlanki w powiecie trockim.

rodzony, którego ojciec, szlachetny Jan Kostro. Jerzy (? jest) ich własny ex eisdem armis, mając z uczciwego nabycia swego za łaską Bożą majątność w WXL w województwie Trockim nazwaną Dziegieliszki ojcom swym, to jest Gabrielowi i Mateuszowi braciej rodzonem i synowcom swym, potomkom Michała i Piotra Kostrow majątność swą dziedziczną na Kostrach Litwie darował i wiecznie puścił. Jakoż i zapis eo nomine w grodzie Brańskim de Anno Domini 1592 pokazaował, in maiorem praemissorum [28v] [skr.fidem] probationem. Do tego stanowił szlachetnych panów Zygmunta olim Hieronimi, Sebastiana olim Valentini, Szymona olim Joannis Klepackich tutecznego powiatu Drogickiego obywatelów, którzy zeznali. Iż szlachetna niegdy Barbara córka szlachetnego Jana Klepackiego, baba pomienionego Jerzego Kostro z ojca, która w stan S. małżeński dana była niegdy szlachetnemu Stanisławowi Kostrowi Noskowi, dziadowi pomienionego Jerzego Kostra, była ich ciotką własną, A ten Jerzy Kostro z rodu naszego, z baby swej Klepackich ex armis Habdank zrodzony i jest ich własny krewny. Które zeznanie swoje pomienieni wzwysz PP. Kostrowie i PP. Klepaccy, gotowi byli teraz zarazem przysięgą cielesną przed nami podeprzeć etc.etc.etc. Działo się w Drohiczynie, w poniedziałek po święcie Narodzenia Błogosławionej Dziewicy Maryjej, na sejmikach obierania deputatów koronnych lubelskich Roku 1618.

II. Tamże, k. 41. Drohiczyn, poniedziałek po święcie Narodzenia NMP [13 IX] 1620 Anno. *In castro regni Branscensi, feria 5 post festum Exaltationis Sanctae Crucis propria* [17 IX] = *Kostrы oblata literarum attestacionis eductae nobilitatis:*

Szlachetny Jerzy Kostro syn niegdy szlachetnego Jana Kostra Noskowicz, z Kostrow Litwy, a teraz na Dziegieliszkach w województwie Trockim WXL ojczystej nabytej majątności dziedzic, za obietcją sobie nieszlachectwa etc. przez obliczne wyznania pokrewnych swych PP. Kostrow z linii ojczystej tutecznego województwa, powiatu brańskiego, ziemie Bielskiej, i PP. Klepackich obywatelów tutecznego powiatu Drogickiego z baby po ojcu dosyć wyraźny [41v] i dostateczny urodzenia swego szlacheckiego wywiódł genealogią, który attestacja onemu w roku 1618 na sejmiku obierania deputatów koronnych tu w Drohiczynie przez nas na piśmie otworzysto z podpisami rąk naszych i przyciśnięciem pieczęci rzetelna, a nie zmylona jest dana, za czym on w dalszym postępku z powinnymi swemi do utwierdzenia tego swego wywodu przysięgami i w Wilnie na Trybunale stanowił się, czego listownie pismem dowodził. Jednak, iż Sąd Główny Trybunału Wileńskiego, na excecją Ambrożego Tuczka⁵⁶, który podczas tego wywodu mienił się być w więzieniu, przeto tu w Drohiczynie do attendowania stanowić się nie mógł. Sprawę tę dekretem swym znowu na wywód albo komprobacją tego wywodu

⁵⁶ Osoba bliżej nieznaną.

szlachectwa, aby się nikomu praeiudicium nie działo, odesłał i pomienionego Ambrożego Tuczka do wysłuchania tego wywodu wedle biegu prawa WXL rozkazał zapoznać, którego roku terazniejszego pomieniony Tuczek obecnie podjął się tu w Drohiczynie pilnować i zarazem przy tej edukcyjnej przysięgi [42] pokrewnych tego to szlachetnego Pana Jerzego Kostra tu przed nami w kole rycerskim wysłuchać. Co wszystko szerzej obmawia dekret Ichm. PP. Sędziów głównych Trybunału Wileńskiego etc. et. Acz w niebytności pomienionego Tuczka temu szlachetnemu Panu Jerzemu Kostrowi approbowawszy przed tym wywód jego przed nami tu w Drohiczynie słusznie i przystojnie uczyniony roku i dnia zwysz mienionego dla więcej wiadomości i objaśnienia urodzenia jego szlacheckiego przedstawiając, dekretowi sądu Głównego Trybunału Wileńskiego stanowić jeśmy pokrewnych jego nakazali. Naprzód tedy z ojczyściej liniej stanowił szlachetnych, którzy żywi pozostali Stanisława przeszłego Gabriela, Pawła [synów] przeszłego Michała, Stanisława, Lenarta, Józefa [synów] przeszłego Mateusza Kostrów bracią stryjeczną rodzoną, obywatelów tutecznego województwa Podlaskiego, ziemie Bielskiej powiatu Brańskiego ex armis Pierzchała, którzy jako wprzód jawnie dobrowolnie i wyraźliwie wyznali, iż pomieniony szlachetny [42v] pan Jerzy Kostro [syn] przeszłego Jana Kostra Noskowicz, jest ich brat stryjeczny rodzony. Do tego stawił szlachetnego Jana [syna] przeszłego Rosława Kostra, człowieka sędziwego, stryja swego, który zeznał, iż ojciec pomienionego szlachetnego pana Jerzego Kostra, nieboszczyk Jan Kostro, jego był brat stryjeczny rodzony, a Jerzy ten onemu synowiec. Do tego stawił szlachetnych Sebastiana [syna] przeszłego Walentego i Szymona [syna] przeszłego Jana Klepackich tutecznego powiatu Drohicckiego obywatelów, którzy zeznali jako i wprzód, iż szlachetna niegdy Barbara, baba pomienionego szlachetnego Jerzego Kostra z ojca, która w stan S. małżeński dana była niegdy szlachetnemu Stanisławowi Kostrowi Noskowi dziadowi pomienionego Jerzego Kostra, była ich ciotka własna, a ten pan Jerzy Kostro z rodu naszego z baby swej z Klepackich, ex armis Abdank zrodzony jest własny krewny. Które to wyznanie swe zarazem tuż w kole rycerskim przy obecności naszej przysięgami [43] cielesnemi stwierdzili i wykonali przysięgę wedle żądania pomienionego Tuczka dekretowego. A nadto urodzony JM Wojciech Kostro podsędek ziemie Bielskiej⁵⁷ w pośrodku koła rycerskiego dobrowolnie wyznał, iż pomieniony pan Jerzy Kostro z stryjecznych onemu jest pokrewny brat i z tejże genealogiej równo z przodków swych z nim pochodzący i wszystkim nam dobrze znajomy w urodzeniu swym szlacheckim etc. etc. Działo się w Drohiczynie w poniedziałek po święcie Narodzenia Błogosławionej Dziewicy Maryjey, na

⁵⁷ Wojciech Kostro jako podsędek ziemi bielskiej (UP, nr 152) objął swój urząd po śmierci Piotra Grajewskiego z datą nominacji od 13 stycznia 1620 r. W wykazie urzędników województwa podlaskiego przypisuje się mu, jak i innym urzędnikom tego nazwiska herb Rawicz, choć wyraźnie tutaj mamy informację o pokrewieństwie po mieczu z Jerzym Kostro, który przynajmniej się do herbu Pierzchała.

sejmiku obierania deputatów koronnych województwa Podlaskiego roku 1620. Tą attestacją podpisali Wojciech Niemierza na Ostromęczynie wojewoda Podlaski, starosta Mielnicki,⁵⁸ Stanisław Niemierza na Niemierowie kasztelan Podlaski,⁵⁹ Wojciech Mleczek podkomorzy Drohicki⁶⁰ i marszałek elekcji sejmiku województwa Podlaskiego, Krzysztof Brzozowski, starosta Drohicki,⁶¹ Sebastian Suchodolski chorąży Drohicki⁶², Adam Olędzki sędzia ziemi Drohickiej⁶³, Adam Mieński sędzia bielski⁶⁴, Hieremias Skolimowski podsędek ziemi drohickiej⁶⁵, Wojciech Kostro podsędek ziemi bielskiej⁶⁶, Grzegorz Saczko skarbnik Podlaski⁶⁷, Paweł Dzierżek komornik ziemi bielskiej, Piotr Kostro podpisek ziemi bielskiej, Cyriacus Kostro olim iudici Bielscensis filius⁶⁸, Jan Kostro, Adam Długowski burgrabia Drohicki, Krzysztof Kostro, Maciej Krzysztof Kostro, Jakub Kostro, Mathaeus Kostro, Kasper Sadowski .

ABSTRACT

Official Elites of Podlasie from 14th till 18th century

The article refers to the joint publication entitled *'The Officials of Podlasie from 14th till 18th century. Registers.'* released in 1994. The direct reason for this presentation is findings of some excerpts from *księgi ziemskie* and *księgi grodzkie*

⁵⁸ Wojciech Niemierza Ostromęcki, syn Hieronima, h. Gozdawa, jako wojewoda podlaski wystąpił od 4 listopada 1617 r. i dzierżył ten urząd aż do swej śmierci w 1625 r. (UP, nr 1392) – niniejsze źródło wskazuje nam, że wojewoda zachował urząd starosty mielnickiego – prawdopodobnie do swej śmierci, która nastąpiła przed 6 lutego 1625 r.

⁵⁹ Stanisław Niemierza na Niemierowie, brat Wojciecha, pełnił urząd kasztelana podlaskiego od 4 listopada 1617 r. prawdopodobnie bezpośrednio po awansie swego brata na wojewodę.

⁶⁰ Wojciech Mleczek, podkomorzy drohicki.

⁶¹ Krzysztof Brzozowski, syn Marcina, starostą drohickim został mianowany 30 czerwca 1620 r., przedtem pełnił urząd pisarza bielskiego.

⁶² Sebastian Suchodolski wystąpił w niniejszym dokumencie po raz pierwszy jako chorąży drohicki (zob. przyp. 30).

⁶³ Adam Olędzki pełnił urząd sędziego drohickiego w latach 1602–1621.

⁶⁴ Adam Mieński sędzią bielskim był w latach 1616–1635.

⁶⁵ Jeremiasz Skolimowski podsędkiem drohickim został 29 maja 1620 r. i sprawował ten urząd do 1633 r.

⁶⁶ Wojciech Kostro był mianowany podsędkiem ziemi bielskiej 13 stycznia 1620 r.

⁶⁷ Grzegorz Saczko, pierwszy znany skarbnik podlaski (nr 1314), w niniejszym źródle wystąpił po raz pierwszy.

⁶⁸ Cyriak Kostro, syn sędziego bielskiego Melchiora w późniejszym czasie pełnił urząd cześnika podlaskiego, a następnie sędziego bielskiego.

(both are the types of registers used by court in the First Commonwealth) from territory of Podlasie. They have recently been retrieved in the National Archives of Ukraine in Lviv and they significantly enrich and rectify our knowledge of the issue. Moreover, they complete the gaps in historical sources, which the authors of the mentioned publication encountered before.

The aim of the present publication is not only to enable the completion of missing data but also to add new information which will help in detailed research on the career of separate officials or families belonging to the local elite.

Beyond doubt, such essential data about the life of the local society are marriages, the off-spring's careers, strategies of matchmaking, lineage and coats of arms.

The article also postulates that in case a new compendium on official elites of Podlasie is published it should be extended by information on officials of lower ranks, such as *'podstarości'*, *'podwojewoda'*, or *'burgrabia'*.

The conclusion presents the source material being the confirmation of nobility of Jerzy Kostro. It corrects the information on the coat of arms of the officials sharing this family name.

Key words: officials of Podlasie, Kapicjana, Jerzy Kostro, 14th – 18th centuries

РЕЗЮМЕ

О несколько замечаний о правящей элите Подляшья

Данная статья касается коллективного труда Подляшские должностные лица XIV–XVIII века. Реестр, которых был опубликован в 1994 г. Непосредственной причиной этому была находка в Государственном Архиве Украины во Львове отрывков подляшских землевладельческих и муниципальных книг, которые значительно расширили наши знания, объяснили и восполнили недостаток информации, с которыми столкнулись авторы вышеупомянутого исследования. Целью данной статьи было не только восполнение данных касающихся дат некоторых служащих на административных должностях; но также, и обратить внимание на те, должностные лица, которые включены в реестр, а также и на важную информацию, которая может помочь при исследованиях карьеры единиц или семей принадлежащих к местным землевладельческим или поветовым элитам. Несомненно такими важными данными из жизни местного общества является заключение брака, карьера детей, брачные стратегии, родовая принадлежность (наличие герба). Выражаются также некоторые научные постулаты, чтобы в возможном

будущем сборнике правящей элиты Подляшья дополнить личную анкету муниципальными служащими, а также их заместителями, как подстаросты, бургграфы, подвоеводы и другие. Целостность заканчивает исходная публикация выведения шляхты Эжи Костро, которая объясняет информацию о гербе подляшских служащих этой фамилии.

Ключевые слова: подляшские служащие, Карісјана, Ежи Костро, XIV–XVIII век